

ІНСТРУМЕНТИ ФУНКЦІОНУВАННЯ ФІНАНСОВОЇ АРХІТЕКТУРИ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

М. О. Житар,

*професор кафедри фінансів та економіки Київського університету
імені Б. Грінченка, zhytarmaksym@gmail.com*

Сучасний період щодо розвитку фінансової архітектури національної економіки України характеризується певним ускладненням вітчизняної й світової економічної політики, певним перегрупуванням фінансово-економічних й політичних сил. Саме модель світової економіки стала дієвим механізмом, орієнтованим на зближення підходів країн із відповідними економічними моделями до вирішення глобальних світових проблем.

Встановлено, що процес реформування фінансової архітектури національної економіки в умовах глобальних трансформацій має передбачати впровадження ефективної системи процесу фінансової стабілізації, що має включати наступні етапи: процес реалізації стабілізаційних програм й дієвих заходів у напрямку стимулювання й підтримки соціально-економічного зростання, ідентифікація основних принципів у напрямку реформування інститутів щодо запобігання певних диспропорцій, розробка механізмів для протидії різним міжнародним фінансовим кризам та алгоритмічного реформування міжнародних організацій.

Таким чином формування фінансової архітектури національної економіки як впорядкованої сукупності міжнародних стандартів та специфічних принципів імплементації фінансової архітектури, відповідних засобів для діагностики її результативності значно посилює перспективність питання для забезпечення важливого рівня встановлених інтеграційних зв'язків фінансової архітектури України із глобальним світом для всебічної підтримки належного фінансового стану в країні.

Шляхом обговорення інноваційних напрямів й правил використання та розвитку фінансової архітектури на міжнародному рівні, на думку автора, варто досить пильно приділяти увагу таким напрямам: використання конкретних облікових стандартів; сприяння підвищення рівня прозорості вітчизняних ринків капіталу у контексті запровадження комплексних сегментів ринку та фінансових інструментів для злагодженого регулювання, насамперед включаючи відповідні деривативи;

організація ефективного пруденційного регулювання й контролю за банківськими установами; управління системними ризиками банківського сектору; підвищення результативності контролю щодо установ, які застраховані в єдиній системі страхування своїх вкладів; консолідація нагляду у контексті використання більш широкого кола диверсифікованих інструментів з метою організації контролю й обмеження відповідних фінансових ризиків, які безпосередньо пов'язані із діяльністю певної консолідованої групи; розробка спеціальних програм з метою організації контролю компаній зі складною структурою, на засадах використання системи індикаторів з метою ідентифікації можливих проблем й диспропорцій, корпоративних ризиків, які безпосередньо виникають, становлення суворого режиму контролю за всіма функціонально стратегічними фінансовими організаціями [1-2].

Світова фінансова криза розширила інструментарій для забезпечення ефективності функціонування фінансової архітектури шляхом використання антикризових заходів, серед яких доцільно виділити: рекапіталізацію всієї банківської системи; прями кредити малому та середньому бізнесу, викуп їх боргів; державні гарантії за кредитами нефінансового сектору; проведення субсидування відсоткових ставок; різні податкові послаблення, організація прямого бюджетного фінансування стратегічно важливих об'єктів, які безпосередньо постраждали від кризи.

Тобто представлені інструменти мають значну силу дії у напрямку стимулювання ділової активності, а використання їх є обмеженим у часі. Визначено, що розвиток фінансової архітектури, яка ґрунтується на оптимальності розміщенні й ефективному використанні існуючих власних й залучених фінансових ресурсів, врівноваженість платіжного балансу повинна використовувати трансформаційні заходи за конкретними стратегічними напрямками, до яких пропонуємо віднести [3-5].:

I. Підвищення результативності функціонування фінансової архітектури національної економіки, а саме:

- удосконалення процесу формування й ліквідації бізнесу, враховуючи належні рекомендації Світового банку і Європейської комісії, у сфері використання діючого механізму «єдиного вікна» на період реєстрації бізнесу, забезпечення проведення інтернет-реєстрації, використання правила «мовчання – знак згоди» й утримання від підвищення адміністративних витрат;

- налагодження процедур, які регулюють діяльність вже існуючого бізнесу, насамперед подальше скорочення необхідних дозволів й ліцензій, зростання терміну їх дії, реформування координації між відповідними наглядовими установами й загалом значне зменшення кількості перевірок;

- проведення налагодження цілеспрямованих інноваційно-інвестиційних процесів. Це сприятиме загостренню конкурентної боротьби за

необхідні фінансові ресурси вже у післякризовий період для національної економіки, що потребує концентрації інноваційно-інвестиційних ресурсів на визначених стратегічно важливих напрямках у контексті:

1) значного посилення цілеспрямованості реалізації інноваційно-інвестиційної політики, як мотиву для активізації генерування інвестиційних ресурсів й процесів в Україні, ефективному використанню у виробництві;

2) налагодження інституційного забезпечення інноваційно-інвестиційного кредитування шляхом формування й розвитку певних інвестиційних фінансових установ; орієнтація на формування так званого бюджету розвитку;

3) дозвіл на розвиток внутрішнього ринку саме боргового фінансування, акцій й «довгих» ресурсів, супроводжуючись формуванням певних податкових й інших стимулів для різних інвесторів щоб вкладати ресурси на більш тривалі терміни й інвестувати урізні пріоритетні галузі національної економіки;

4) забезпечення умов для організації інвестиційної активності відповідних фізичних осіб шляхом розвитку системи для колективного інвестування, впровадження фінансових інструментів конкретним індивідуальним інвесторам, інтенсифікація пенсійної й страхової реформи;

5) сприяння розширення й стійкість для внутрішньої ресурсної бази у контексті використання існуючого фінансового потенціалу (тобто ресурсів для накопичувальної пенсійної системи; проведення нагромаджених таких ресурсів населенням вже поза банківською системою; ресурсів державних фондів; певних надлишкових вкладень у іноземні активи фінансовій нефінансові корпорації), що дозволить капіталізувати нефінансові активи (тобто модернізація о законодавства, організація проведення оформлення прав на відповідні природні, інтелектуальні, ресурси виробництва й ноу-хау, нематеріальні активи залучаючи їх у фінансову архітектуру тощо).

II. Удосконалення функціонування системи макропруденційного регулювання шляхом:

– збалансування структури фінансової архітектури у контексті формування диверсифікованої системи, коли із банківським сектором також провідну роль відіграє й фондовий ринок, проведення синхронного розвитку для всіх її складових, а саме банківського, страхового, фондового, інвестиційного;

– інституціональна модернізація для сучасної фінансової архітектури, яка безпосередньо орієнтована на розширення кількості учасників, впровадження в такий процес інститутів розвитку, відповідних інвестиційних компаній, фондів страхування, пенсійних, сприяння підвищення їх ефективності управління у тому числі фінансовими ризиками;

– інтеграція реальної незалежності сфери НБУ з значним посиленням його відповідальності й прозорості щодо процесу прийняття ефективних управлінських рішень, чітка координованість дій для органів монетарної й фінансової влади;

– імплементація стратегічного регулювання банківського сектору й інших секторів національної фінансової архітектури шляхом обміну необхідною інформацією між відповідними інституціями регулювання;

– проведення пруденційного нагляду щодо стану функціонування національної фінансової архітектури і її секторів, за діяльністю значних «системних установ» на основі сприяння підвищенню необхідного рівня координації відповідних управлінських заходів із чіткими важелями фінансової, монетарної, структурної державної політик;

– сприяння підвищенню результативності комунікаційної політики для держави шляхом врегулювання змісту, стратегічних напрямів й очікування результатів проведення реформування фінансової архітектури й банківського сектору зокрема.

III. Налагодження відносин у грошово-кредитній сфері шляхом:

– проведення дієвої монетарної політики, яка має бути орієнтована на значне підвищення рівня монетизації й насиченості сучасної національної економіки кредитами, адаптованого до можливого грошового попиту й реального сектору економіки;

– активізація антициклічного характеру у сфері проведення політики ціноутворення й результативності її інструментів у контексті реалізації «процентного коридору»;

– стійке динамічне зниження загальної вартості фінансових ресурсів: короткострокове розширення сфери для субсидування відсоткових ставок, що має змінитись відмовою від реалізації такої практики, й реалізацією сукупності стратегічних заходів щодо зниження немонетарної інфляції, підтримуючи цим самим їх завищений рівень;

– оптимізація структури щодо емісійного механізму шляхом посилення ролі напрямів рефінансування й розвитку механізмів для раціонального розміщення й ефективного використання наявних фінансових ресурсів.

IV. Сприяння стійкості низьких темпів інфляції у контексті реалізації системного підходу до використання державних інструментів грошово-кредитної, податкової, конкурентної тощо політик, а саме:

– зниження відсотка як важливої складової витрат на організацію виробництва продукції;

– оптимізація напрямів розширення адміністративних цін й встановлення лімітних цін для основних груп товарів і послуг із більш високою рентабельністю;

– своєчасна імплементація практики у сфері держзамовлення за низькими відповідними лімітними цінами для сприяння впливу на діючу ринкову кон'юнктуру;

– активне стимулювання процесу подовження термінів для укладання контрактів й зниження рівня регулятивних витрат як важливої частини встановлених монопольних цін;

– проведення реалізація ефективної контрольованої тарифної політики в державі;

– мінімізація або ж взагалі уникнення монетизації дефіциту бюджету та профіциту вітчизняного платіжного балансу шляхом вдосконалення структури діючого емісійного механізму;

– підвищення результативності управління імпортом як важливим засобом для зниження цін.

V. Налагодження роботи банківської сфери шляхом значного підвищення рівня капіталізації, рівня ліквідності і якості активів банків, а саме:

– ліквідація слабких банків й консолідація банківської сфери; активне впровадження різних автоматичних регуляторів щодо капіталізації фінансових організацій, тобто коригування нормативу щодо адекватності капіталу в залежності від етапу бізнес-циклу;

– сприяння ефективному функціонуванню всієї системи фінансових інститутів соціально-економічного розвитку (а саме Європейського банку реконструкції і розвитку); відповідних фінансових установ й організацій, які безпосередньо обслуговують експортні операції й сільське господарство, проводять мікрофінансування; становлення діяльності компенсаційних фондів і інвестиційних банків, які перш за все забезпечують динамічне розширення всього інвестиційного сегмента для сучасної фінансової архітектури;

– диверсифікація й підвищення обсягів ресурсної бази банківського сектору, перш за все шляхом використання існуючого потенціалу для накопичених коштів відповідних домогосподарств, процесу розвитку діючої системи рефінансування для комерційних банків, розробки й впровадження публічних депозитно-кредитних схем, своєчасного налагодження партнерства відповідної держави з крупними банками;

– проведення налагодження консультацій в НБУ із комерційними банками для налагодження роботи механізмів у контексті спрямування їх ресурсів на процес кредитування економіки країни шляхом запровадження так званої фідучіарної відповідальності, тобто коли банки повинні отримувати рефінансування у контексті спрямування якоїсь частини коштів на відповідні пріоритетні цілі щодо соціально-економічного розвитку, та які представлені діючим урядом, як першочергові;

– імплементація принципів щодо регулювання залучення іноземного капіталу у вітчизняні банки з метою орієнтації коштів іноземних інвесторів для пріоритетних сфер національної економіки;

– сприяння прозорості банківської діяльності (розвиток кредитних бюро, різних рейтингових агенцій тощо).

Література:

1. Житар М. О. Фінансова архітектура економіки України в умовах глобальних трансформацій : монографія. Чернігів: ЧНТУ, 2020. 352 с.
2. Житар М. О., Сосновська О. О. Вплив фінансової глобалізації на формування фінансової архітектури. *Економіка і організація управління*, 2019. № 3 (35). С. 39–50.
3. Zhytar M. , Sosnovskaya O. Integral Valuation of the System Efficiency of Economic Security of the Enterprise. *Collective Monograph Association Agreement: Driving integrational Changes*. Accent Graphics Communications Chicago, Illinois, USA. 2019. P. 109–121.
4. Петрик О. І. Основні аспекти макропруденційної політики в сучасних умовах. *Вісник Національного банку України*. 2013. № 9 (211). С. 3–5.
5. Рекуненко І. Інфраструктура фінансового ринку: сучасний стан та перспективи розвитку: монографія. Суми: ДВНЗ «УАБС НБУ», 2013. 411 с.